

- **Акционари**

Појам и положај а-ра

Појам - лице, ималац акција, члан (чланска пр. и обав.)

Правни основи стицања акција (чланства) у АД – **1)** у оснивању – оснивач (оснивачки акт) **2)** од АД – у емисији (уговор о куповини) **3)** од постојећег а-ра (уговором или наслеђем)

Начин стицања – упис акција на рачун а-ра у Центр. регистру (дематеријализација)

Врсте а-ра

- према упису у регистар – номинални (уписани) и стварни

- * номинални а-р – комисионар стварног а-ра

- * у односима са АД и 3. лицима – релевантан номинални а-р

- * пример – депозитна (кастоди) банка

- + акције стварних а-ра на збирном рачуну депоз. банке

- + депозитна банка – пуномоћник за гласање у АД клијената

- врста и обим права – обични и повлашћени а-ри

Начело равноправности а-ра

- сви а-ри једног АД равноправни у односу са АД

- органи АД не смеју да једне а-ре повлашћују, а друге да дискриминишу

- више врста и класа акција – равноправност а-ра само исте врсте исте класе (између класа допуштене разлике чланских права)

- остваривање равноправности – **1)** редовна права (удео, дивиденда, глас) – сразмерност **2)** пратећа права – по главама (нпр. обавештавање, надзор)

- начини заштите а-ра због повреде равнопр. – **1)** поништај скупшт. одлуке (прописани разлози и поступак) **2)** иступање из АД – продајом акција или АД-у (услов – несагласност у важним питањима) **3)** накнада штете

- одступање од равноправн. – допуштено ради заштите интереса АД, оправдан разлог, примерено сврси и уз што мању штету по а-ра

Права акционара

Врсте права – основна и пратећа

Основна права – **1)** из акције и **2)** на акцији

Права из акц. – учешће у: **1)** у основ. капит. (у ликвидаци. вишку) **2)** добити (дивиденда) **3)** управљању (глас)

Право на акц. – **1)** својина (располагање) **2)** пречи упис **3)** уже стварно право (залога, ужитак)

Пратећа права – обавештавање и надзор

Право на дивиденду

Појам дивиденде – удео у добити у једној години, кад АД одлучи да је дели а-рима

Извори – **1)** добит из претходне године **2)** резерве **3)** нераспоређена добит из ранијих година

Редослед деобе добити – **1)** покриће губитака **2)** резерве – ако су обавезне **3)** остатак по вољи скупштине **4)** сметња – ограничења плаћања а-рима

Стицање и природа права

- момент – одлука скупштине о деоби добити (у финанс. извештају)

- услови – остварена добит (има средстава) и донета одлука

- природа – потраживање према АД-у

Врсте дивиденди – годишња и привремена

- годишња (редовна) див.

- * појам - у текућој години из добити у претходној год. на основу фин. изв.

- * рок исплате – 6 месеци по усвајању фин. изв. (одлуке о исплати див.); само одлука скупштине

- * обавештење а-ра – дужност АД, као позив на скупштину

- привремена див. (међудивид)

- * појам – у текућој години из добити стечене у текућој години до одлуке о исплати див.
- * надлежност – скупшт. или управа (по овлашћењу скупштине)
- * услов – утврђеност добити периодич. обачуном

Ималац права

- а-р на дан дивиденде
- дан дивиденде
- * појам – дан за списак а-ра са правом на дивид.
- * одређивање – статутом или одлуком исплати дивид; у ЈАД – не пре дана акционара
- * дан акционара – дан списка а-ра са правом учешћа у скупштини АД (увек 10 дан пре скупшт.)
- облик дивиденде
- * увек се исказује у новцу
- * начин „исплате“ – у новцу или у акцијама АД-а; тзв. бесплатне акције (по одлуци скупштине)
- * привремена дивиденда по одлуци управе – само новчана
- * забрана давања у облику ствари или права

Право располагања акцијом

Појам

- а-р као власник акц. на рачуну у Центр. рег.
- овлашћење да пренесе својину на акцијама или да их оптерети
- отуђење свих акција у АД – престаје својство а-ра

Начин располагања

- пословима међу живима – уговор о преносу (продаја, поклон, размена, залога...)
- пословима за случај смрти – завештање (општа правила наследног права)

Слобода располагања

- у ЈАД
- * забрана сметњи у преносу акција
- * по закону – забрана преноса делимично отплаћених акција (до отплате)
- у НАД
- * по закону – слобода располагања
- * по статуту – могућа 2 ограничења: 1) преча куповина и 2) сагласност АД на пренос (као у доо)

Располагање пр. из акц.

- слобода преноса имовинских права (на дивид. и на учешће у ликвидационом вишку)
- услов – настанак права (одлука о исплати дивид. одн. о деоби ликвид. вишка)
- забрана сметњи у ЈАД
- право АД да статутом ограничи пренос пр. на дивид. и учешће у ликвид. вишку
- забрана преноса личних права – права гласа, обавештења и надзора
- могућност давања пуномоћја за остваривање личних права
- уговорна ограничења
- * право а-ра да уговором ограничи пренос акција и права из акција
- * саговорник? – АД, др. акц-р и 3. лице
- * пренос упркос уговорном ограничењу – пуноважност; уговорна одг. а-ра

Форма уговора о преносу

- ЈАД
- * усменост; али електр. форма (писмена)
- * поклон – писмена форма; овера
- НАД – писмена форма; овера

Право гласа акционара

Појам – овлашћење а-ра; изјашњавање о предлогу одлуке на скупштини

Ималац

- само а-р на дан акционара (10-ти дан пре скупшт.)

- залогопримац и уживалац акц? – немају пр. гласа

Гласачка снага

- начело – 1 акц., један глас; тј. сразмерност уделу
- врста акција – забрана издавања акц. без гласа

1) обична акција – увек даје глас

2) повлашћена акц. – само у прописаним случајевима (измена повластица, замењиве акц., неисплата дивид.)

Подразумевајућа права

- 1) на учешће у раду скупштине (присуство, расправа) – забрана учешћа по статуту (0,1%)
- 2) на обавештавање и надзор у АД
- 3) на именовање у органе АД

Начин остваривања

- гласање као право, а не обавеза
- пр. изостанка са скупштине – не улази у кворум
- начин гласања – за, против, уздржан, па и да уопште не гласа
- гласање по свима акцијама а-ра – начело јединственог гласања (забрана деобе гласова у истом питању)

Искључење гласа

- а-р не улази у кворум и не гласа
- разлог – сукоб личног интереса а-ра са АД-ом
- ситуације – 1) ослобађању од обавеза према АД 2) спор са АД 3) послови са АД
- проширење искључења – на а-ре повезане са сукобљеним а-ром
 - одлука уз гласање „сукобљеног“ а-ра – ништавна

Уговори о гласању

- појам – уговор а-ра са другим а-рима или 3. лицем о начину гласања
- пуноважност
- ништавост – уговор са АД, управом или чланом управе; а-р добија накнаду за гласање

Обавезе акционара

Врсте обавеза – уношење улога, посебне дужности за великог а-ра и обавеза обавештавања АД о преласку прописаног прага (5,10, 25, 33, 50, 75 и 90%)

Облик и рок уношења улога

- забрањен улог у раду
- рок

* у оснивању – по оснивачком акту

* у повећању капитала – по одлуци о емисији

* крајњи рок - не дуже од законског рока по доношењу одлуке, одн. регистрац. оснивања

+ НАД – 5 год.

+ ЈАД – а) јавна емис. – новчани улог - одмах; неновчани улог за 2 год. б) нејавна емис. – новчани улог за 2 год., а неновчани улог за 5 год.

- санкција за неуношење улога

* забрана за АД да ослободи а-ра обавезе, одн. да му врати улог

* право АД да тужбом натера а-ра да унесе улог (нпр. новчани улог са каматом, неновчани улог са уговорном казном, накнада штете)

* поступак

+ НАД – прво опомена; накнадни рок 30 дана; па тужба уз право на искључење а-ра (поништај акција)

+ ЈАД – 1) обавеза писмене опомене свих а-ра са неунетим улозима кад доцне више од 90 дана 2) накнадни рок – најкраће 30 дана 3) пропуштање рока – обавеза тужбе за уношење уз искључење а-ра (поништај акција)

Процена неновчаног улога

- начини

1) споразумна процена свих а-ра, иначе независни проценитељ (несагласност о проценитељу – суд га одређује)

2) независни проценитељ – увек у ЈАД

- обавеза уношења – до 1 год. од процене

- искључење процене (2 случаја)

1) улог су серијске хов чији је ималац улагач – тржишна цена хов на организованом тржишту

2) улог су друге ствари или права – процена улагача по финансијском извештају, ако је ревидиран

Заштита малих акционара

Право малих а-ра на иступање из АД

Два случаја – 1) због несагласности са битним одлукама 2) због превеликог акционара

Оправдање – слабо тржиште; а-р нема коме да прода акције

Иступање несагласног акционара

Појам – продаја акција АД-у због несагласности у битним одлукама скупштине

Разлози (одлуке) – 1) умањивање права а-ру 2) статусна промена 3) промена пр. форме 4) промена трајања друштва 5) располагање великом имовином 6) повлачење акција са организованог тржишта 7) други разлози по статуту АД

Услов

- а-р гласао против или уздржано, а одлука изгласана
- ако а-р тражи од АД откуп, нема право да тужи за поништај одлуке скупштине
- одлука скупштине ступа на снагу тек кад АД откупи акције несагласним а-рима
- откупљене акције су сопствене акције АД

Иступање несагласног а-ра

Начин иступања

- АД обавештава а-ре уз позив на скупштину о праву на иступање и о примереној цени акц.
- примерена цена: 1) за ЈАД и ликвидну трговину – прописана тржишна цена 2) за ЈАД и неликвидну трговину, одн. за НАД – књиговодствена или процењена цена (виша)
- рок захтева за откуп – 15 дана од седнице (преклузија)
- АД мора да откупи акције од свих несагласних а-ра
- рок исплате цене – у следећих 60 дана

Судска заштита

- тужба 30 дана од пропуштања рока за исплату, одн. исплате мање цене од прописане
- скупна тужба – суд усвоји тужбу једном а-ру, мора и свим осталим

Принудна продаја акција

Појам – радња малог а-ра да натера превеликог а-ра да му купи акције

Превелики а-р – 90% удела у основном и гласачком капиталу

Оправдање – бесмисленост остајања у АД због самовоље превеликог а-ра

Нема услова несагласности са одлуком скупштине

Начин продаје

- мали а-р подноси захтев АД-у да му превелики а-р купи акције
- АД утврђује цену као у случају несагласног а-ра
- рок обавештавања а-ра о цени – 60 дана по пријему захтева
- превелики а-р обавезан да плати цену у даљем року од 30 дана
- исплатом цене превелики а-р стиче купљене акц.

Судска заштита – два случаја:

1) АД не одреди цену или одреди мању цену од прописане:

- предлог суду да одреди цену у ванпарничном поступку

- рок – 30 дана по пријему обавештења од АД, одн. пропуштању рока за одређивање цене

2) превелики а-р не плати утврђену цену:

- солидарна одговорност АД и превеликог а-ра
- тужба суду – три године од утврђивања цене

Принудна продаја после преузимања

- право а-ра циљног друштва да продају преузимаоцу своје акције
- цена и услови као у преузимању
- рок – 3 месеца по преузимању

Истеривање малих акционара

Појам

- скуп радњи превеликог а-ра; купује све акције од осталих а-ра; АД постаје једночлано
- превелики а-р – 90% удела у основном и гласачком капиталу АД

Оправдање

- смањење трошкова АД, мали а-ри злоупотребљавају права, повећавање ефикасности рада друштва
- противно Уставу РС („приватна експропријација“)

Три услова

- 1) постојање превеликог а-ра – сабирање са акцијама са њим повезаних а-ра
- 2) скупштина АД доноси одлуку о принуд. откупу
- 3) дужност откупа свих акција од свих осталих а-ра (осим од повезаних а-ра)

Начин откупа

- предлог откупиоца АД-у да откупи
- управа сазива скупштину АД
- скупштина одређује откупну цену – као у случају несагласног а-ра
- АД подноси АПР-у одлуку о откупу (даља 3 дана)
- АД подноси одлуку о откупу Централном регистру (5 дана по регистрацији откупа у АПР-у)
- пропуштање рокова – престаје одлука о откупу
- откупилац уплаћује укупну цену за све акције на рачун код банке у Центр. регистру
- Центр. регистар преноси новац на рачуне сваког а-ра

Судска заштита

- поништај одлуке АД о откупу због незаконитости (не због погрешне цене)
- погрешно утврђена цена – у ванпранич. поступ.
- суд утврди вишу цену – АД солидарно одговорно за вишак са откупиоцем
- АД и откупилац не плате вишак - парница